عێراق و سوریا لەژێر هەڕەشەی جیابوونەوەی گەلی کوردستانیدا

زەرجار ئێران و تورکیا پشت بە هێزی کوشندە دەبەستن بە کۆنترۆڵکردنی هەوڵەکانی جیابوونەوەی کورد لە باکوور و ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بەڵام عێراق و سوریا ئێم بژاردەیەیان نییە بە ئاڕاستەکردنی ئێرکەکانیان ئەمەش وا دەکات کورد زیاتر لە ئێنقەرە و تاران لە جیابوونەوە نزیک بن.

واشنتۆن - لە نێوان چەندین کێشەی دوای کۆلۆنیالیزم و سەربەخۆیی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، پرسی کورد هەشتا کێشەیەکی هەمیشەیی و بە چارسەرە، تەکەبوونی جوگرافیای کوردستان لەگەڵ وڵاتە نەتەوەییەکاندا بووە هۆی ئەوەی کە خواستەکانی گەلی کورد بە دیاریکردنی چارەنووسی خۆی بەهێزتر بێت، لەگەڵ ئەوەی کورد بەهۆی سنوورەوە هەست دەکەن دابەشکراون، هەروەها زەرجار ڕووبەڕووی توندڕەوی و جیاکاری و پەراوێزخستن دەبنەوە لەو وڵاتانەی کە دابەش کراونەتە سەری. گەلی کورد ماوەیەکی زەرە هەوڵی دروستکردنی دەوڵەتێکی سەربەخۆی کوردی دەدات کە سنوورەکان تێپەڕێنێت، بەڵام ئەمە دژی بەرژەوەندییە نەتەوەییەکانی ئێران، تورکیا، سوریا و عێراقە.

عومەر ئەحمەد، لە شیکاری لە سایتی "مەدە ئێست مۆنیتەر"، بە پێچەوانەی هەزە هەرەمییەکانی تورکیا و ئێران کە بە شێوەیەکی ڕەتینی ڕەوشوێنی چالاک دەگرنەبەر بە پاراستنی یەکپارچەیی خاکەکیان لە دژی جیابوونەوەی کورد، دوو دراوسێی عەرەبی خۆیان لەگەڵ هەڕەشەی جیابوونەوە دەبیننەوە.

لە هەردوو وەتدا پێکدادانە گەزییەکانی ئەم دوایانە نیگەرانییەکانی ئاسایشی درژخایەنی دووبارە کردەوە، لە کۆتایی مانگی هابردوودا، هێزە عەرەبەکان و تورکمانەکان لە شاری کەرکوکی باکوری عێراق (هەرێمی کوردستان) خۆپیشاندانەکیان ئەنجامدا دژ بە فەرمانی سەرۆک وەزیرانی عێراق مەحەممەد شیاع سودانی بە هادەستکردنی باڵەخانەی فەرماندەیی ئۆپەراسیۆنە هاوبەشەکان بە پارتی دیموکراتی کوردستان.

خۆپیشاندانەکە بە ناڕازایەتییەکی دژە لە کەمەگەلی کوردی هووبەووی بووەوە، کە بووە هۆی پێکدادان و توندوتیژی لە نێوان هێزە ئەمنییەکاندا و بووە هۆی کوژرانی چوار خۆپیشاندەر و بریندارببوونی چەند کەسێکی دیکە. پێش ئەوەی سوپای عێراق لە ساڵی 2017دا ئەو شارە دەوەمەندە بە نەوت لە هێزەکانی پێشمەرگە کۆنترۆڵ بکات، ئەو شارە وەک بارەگای پارتی خزمەتی دەکرد دوای ئەوەی هێزە کوردییەکان ئەو شارە فڕێ نەتەوەییەیان کۆنترۆڵ کرد کاتێک هێزەکانی عێراق بەهۆی هەڕەشەکانی داعشدا کشانەوە.

تورکیا و ئێران هەوڵستەکی توندیان هەیە دژی کوردەکانی ڕۆژهەڵات و باکووری کوردستان و پشت بە هێز دەبەستن بە کۆنترۆڵکردنی دەخەکە.

گەلی کورد دەیەوێت ئەو شارە ستراتیژییە گرنگە ببێتە بەشێک لە هەرێمی کوردستانی نیمچە سەربەخۆی عێراق، کە هیوایەکی درژخایەنی هەیە بە سەربەخۆیی تەواو، هەروەها قێرانی کەرکوک سەرنجی تورکیای ڕاکێشاوە، کە مەژوویەکی تایبەتی خۆی هەیە لە شەڕکردن دژی جوداخوازانی کورد، لە 3ـی ئەیلولی ڕابردوو، وەزیری دەرەوەی تورکیا هاکان فیدان لەمیانەی کۆنگرێیەکی ڕۆژنامەوانی هاوبەشدا لەگەڵ هاوتا ئێرانییەکەی حوسێن ئەمیر لە تاران، نیگەرانی خۆی دەربڕی سەبارەت بە پەرەسەندنی دەخی شارەکە، فیدان هەروەها داوای لە دەسەڵاتدارانی عێراق کرد کۆتایی بە بوونی پەکەکە لە شاری کەرکوک بهێنن.

پارتی کرێکارانی کوردستان (پەکەکە) کە لەلایەن تورکیاوە بە ڕێکخراوەکی تیرۆریستی دادەنرێت، لە مانگی هەشتی ڕابردوودا، لە یەکەم سەردانیدا بە عێراق لەوێتای دەستبەکاربوونیەوە، وەزیری دەرەوەی تورکیا و سەرکی پێشووی دەزگای هەواڵگری، هاکان فیدان داوای لە بەغدا کرد کە پەکەکە بە گروپێکی تیرۆریست دیاری بکات.

لەم دوایانەدا لە سوریا گرژییە گەزییەکان لە بەشی ڕۆژهەڵاتی وەاتەکە زیادی کردووە و هێزەکانی سوریای دیموکرات (هەسەد) کە لەلایەن ئەمریکاوە پشتیوانی دەکرێن و سەر بە پارتی کرێکارانی کوردستان (پەکەکە) هەرشەکانیان بە سەر پارێزگای دەرێزەر دژ بە چەند سەرەک هێزێکی عەرەبی چێتر کردووەتەوە، ئەمەش لە سەرەتای هەفتەی ڕابردوودا پێکدادان لە نێوان هێزەکانی سوریای دیموکرات و هێزە عەرەبییە ناوخۆییەکانی شاری دەرێزەر ڕوویدا، لە کاتێکدا ئەو دوو هێزە هەرشیان کرد سەر چەند

خاڵکی هەسەد بە ئامانجی گرتنی چەند شارچکەیەکی پارێزگاکە لەدەست هێزەکانی هەسەد کە بووە هۆی قوربانی چەند شەڤانێک.
سەرکی تورکیا، تەیب ئەردۆگان لە سەرەتای ئەم مانگدا سەبارەت بە کەشێی ڕۆگەزی لە عێراق و سوریا وتی: "ئەمە بەردەوام ئەمریکامان ئاگادارکردووەتەوە کە نابێت هاوکاری ڕێکخراوە تیرۆریستییە جیاکەرەوەکان بکات و ئێگەر بەو شێوەیە هەسوکەوت بکات ئەوا بەرژەوەندییەکانی خۆی و ناوچەکە لە داهاتوودا تووشی زیان دەبێت" کە مەبەست لێی هێزەکانی هەسەدیە.
شیکەرەوەکان دەڵێن، ئەمریکا و ئیسرائیلی هاوپەیمان لە چەندین کاتدا بەهایان بینیوە لە هاوپەیمانیکردن لەگەڵ گروپە کوردییەکاندا بە بەرەوپێشبردنی بەرژەوەندییەکانیان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، کە بووە هۆی ئەم هانگاوە ستراتیژییە گومانی لەسەر ئێران و تورکیا زیاد بکات.

ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، مەژوویەکی درێژی هەیە لە پشتیوانیکردنی کورد لە عێراق و سوریا، لەم ساڵانەی دواییدا، وەک بەشێک لە هەوڵەکان بە بەرەنگاربوونەوەی داعش، کە بووە هۆی ئەم هاوبەشییە ڕێکی سەرکی گەلاوە لە شکستی گرووپی چەکدارانی داعش، هێروەها بووەتە هۆی ناڕازایەتی هێز و کەمەگە عەرەبییەکان کە دەڵێن، دەسەڵاتی کوردی هەکار لە دزینی سەرچاوە سروشتییەکانیان.

وەک هەژمونی سروشتی هەرەمی لە ناوچەکەدا، ئێران کەمەک نیگەرانی خۆی هەیە سەبارەت بە جیابوونەوەی کورد، کوردانی ئێران (ڕۆژهەڵات) بە شێوەیەکی سەرکی لە پارێزگاکانی باکووری ڕۆژئاوای وڵاتەکە نیشتەجێن، ووبەووی ماوەیەکی نائارامی بوونەتەوە و داوای سەربەخۆیی زیاتر دەکەن، هێروەها ترسی ئێران لە جیابوونەوەی کورد بە بنەما نییە، بە لەبەرچاوگرتنی پێشینەی مەژوویی ڕاپەڕینەکانی کورد، کە دواییەیان دوای مردنی کچێکی کوردی ئێرانی "ژینا ئەمینی" لە ساڵی ڕابردوو لە زیندانی پۆلیسدا سەریهەڵدا.

لە ئێستادا، سوپای پاسدارانی ئێران تا 19ی مانگی نە مەتەتی داوە، داوای لە حکومەتی عێراق کردووە چەکی حیزبە کوردییەکانی ئۆپۆزسیۆن لە هەرەمی کوردستان دابماڵنت لەژێر هەڕەشەی دەستپێکردنەوەی هێرشە بۆئامانج کراوەکاندا، لە ئێیلوولی ڕابردوو، سوپای پاسدارانی ئێران زیاتر لە 70 هێرشی موشێکی بالیستیکی لە دژی بارەگاکانی حیزبە کوردییەکانی ڕۆژهەڵات لە هەرەمی کوردستان بە ئامانج کرد، کە بووە هۆی گیان لەدەستدانی چەندین ئەندامی حیزبی دەموکرات، هێروەها بریندار بوونی چەندین هاووڵاتی مەدەنی.
لە سەرەتای هەمان ساڵدا، سوپای پاسداران گوایە هێرشی موشێکییان ئەنجامداوە بە سەر کەمەیەکی نهێنی مەسادی ئیسرائیلی لە هەولێر، بەپێی ڕاگەیەندراوەکی خۆی.

تورکیا و ئێران هاوستێکی توندیان هەیە دژ بە جیابوونەوەی کورد لە ناوچەکانی خۆیاندا و زەرجار پشت بە ڕەوشونێک دەبەستن کە دەکرێت سەروەریی دراوسێکانیان بخاتە مەترسییەوە.

پەدچەت بەغدا هەڕەشەکانی تاران بە جددی وەربگرێت.. وەزیری دەرەوەی عێراق فوئاد حوسێن لە سەرەتای ئەم هەفتەیەدا هەنگاوی ناگەیاند بە ئەوەی حیزبە کوردیەکانی ئێران لە سنوور دووربخەنەوە.
پەشووتر تورکیا و ئێران چەند ئەپەراسیۆنێکیان دژ بە پارتی ژیانی ئازادی کوردستان (پژاک)یان ئەنجامدا، کە لقێکی پارتی کرێکارانی کوردستانە و بنکەکەی لە سنووری نێوان هەرەمی کوردستان و ئێرانە، ئەم هەنگاوانە لەو ڕاستییەوە سەرچاوە دەگرن کە نە ئەنقەرە و نە تاران نایانەوێت سوریا و عێراق جارێکی دیکە ببنە دەوڵەتی بەهێز، بەڵام هیچ بەرژەوەندییەکیان لەوەدا نییە کە کوردەکان ئەم لاوازییە بەکاربهێنن بە بنیاتنانی حکومەتی ناوخۆیی سەربەخۆ یان تەنانەت حکومەتی سەربەخۆ لە سوریا لە ماوەیەکی درێژدا، ئەمەش بابەتەکە ئاڵۆزتر دەکات، هەردوو ڵکابەرە هەرەمییەکە هەوڵیان داوە کاریگەری یەکتر لاواز بکەن بەرامبەر بە کوردانی هەرەمی کوردستان، کە تورکیا پشتیوانی لە پارتی دیموکراتی کوردستان دەکات و ئێرانیش پشتیوانی لە یەکێتیی نیشتمانی کوردستان دەکات.
هەروەها هەردوو وڵات پەشبەکە دەکەن بە ئەوەی کاریگەرییان هەبێت لەسەر کەرکوک، کە دەگوترێت ئێران دەستی باڵای هەیە لە شێوەی دژی دەوڵەتی ئیسلامی و پێوەندیەکانی تاران لەگەڵ هێزەکانی حەشدی شەعبی و بەشی شیعەی کەمەگەی تورکمان.
تورکیا و ئێران هاوستێکی توندیان هەیە دژ بە جیابوونەوەی کورد لە ناوچەکانی خۆیاندا و زەرجار پشت بە ڕەوشونێک دەبەستن کە دەکرێت سەروەریی دراوسێکانیان بخاتە مەترسییەوە، بە پێچەوانەوە، لەبەر ئەوەی وڵاتانی تا ڕادەیەک لاوازن، عێراق و سوریا توانای هەڵگرتنی ئەو ڕەگایەیان نییە، بەم شێوەیە دەرئەنجامە بەردەوامەکانی جیابوونەوەی کورد لە دەرەوەی سنوورەکانی خۆیاندا هەدەگرن.